

Zakaj smo Slovenci vse bolj razdvojeni, sprti.

Da sem se lotil pisanja teh vrstic, me je spodbudila A. H. Felc; ta je na tej strani sobotnega Dela dne 11.9.2021 objavila svoje razmišljanje o tem, kako narobe je, da smo Slovenci tako močno razdvojeni in tudi vse bolj sprti. Svoj zapis zaključuje s pozivom, naj vendarle opustimo svoja neprijazna ravnanja do drugih in več storimo za spoštovanje splošnih vrednot, ki so bistvene za uspešno družbeno življenje. Ta njen poziv je sicer hvale vreden, posebnih koristi pa si od njega ne moremo obetati. Razdvojenost nas Slovencev namreč ni slučajna, pač pa jo povzročajo zelo konkretno opredeljive okoliščine in če teh ne bomo spremenili, bomo še naprej in celo čedalje bolj sprti. O tem, za kaj gre pri tem, želim nekaj več povedati v naslednjih vrsticah. Seveda bom predstavil osebno razumevanje obravnavanega problema, ki pa sem ga pripravljen dopolniti ali celo spremeniti, vendar le na podlagi prepričljivih argumentov.

Obravnavam torej aktualen družbeni problem, za katerega je prednostno pristojna država. Kar se splošno dogaja v državi, je namreč najbolj odvisno od njenega upravljanja. Tako smo že kar pri prvi pomembni ugotovitvi: sedanjo razdvojenost Slovencev predvsem povzroča neprimerno upravljanje države. O tem konkretnije naslednje. Splošno gledano sta v uporabi dva tipa tega upravljanja, to sta demokracija in avtokracija. Slovenci smo se z ustavo opredelili za demokratično upravljanje, ki pa slabo deluje. To se nam zato dogaja, ker politika – ta ima na skrbi upravljanje države – naše skupne interese nedopustno zlorablja za zadovoljevanje svojih, recimo jim »posebnih« interesov. Za demokracijo, ki deluje kot naša, se uporablja tudi naziv »strankokracija«; za njo je značilno večje število političnih strank, ki se praviloma povežejo v dva nasprotna tabora, ta pa svoja nasprotovanja prenaša tudi v splošno družbeno življenje. Drugače povedano: slabo delujoča demokracija, to je strankokracija, se tudi pri nas dokazuje kot primaren dejavnik razdvojenosti nas Slovencev.

Probleme s slabo delujočo demokracijo imajo številne države, tudi ZDA. Osrednji razlog za to je neoliberalizem, to je razvojna usmeritev kapitalizma, ki je postala dominantna po propadu sovjetskega komunizma. Pod njenim vplivom se je zelo okrepila družbena moč kapitala v škodo demokratične moči samih držav, izjemno pa so se povečale tudi socialne razlike. Vse to je demokracijo v svetu v zadnjem desetletju tako oslabilo, da so splošne družbene razmere vsaj v nekaterih državah že ugodne za oživljanje avtoritarnih oblik vladanja. Demokracija kot oblika upravljanja države je torej ogrožena; na to prepričljivo opozarjajo predvsem politične razmere v vzhodni Evropi, recimo v sosednji Madžarski. Formalno demokracije v tej državi sicer niso opustili, jo je pa njenemu prvemu politiku Orbanu uspelo po vsebini tako omejiti, da ima njegova vladavina vse ključne značilnosti avtokratskega režima, ki neredko celo spominjajo na fašizem prejšnjega stoletja.

V Sloveniji nam vlado že leto in pol vodi predsednik, ki je kot vodja sicer učinkovit, je pa etično problematična oseba, predvsem pa je izrazito naklonjen avtoritarnemu vladanju. To svojo naravnost izpričuje v številnih oblikah, med drugim tudi tako, da pri svojem političnem delovanju odkrito sledi svojemu vzoru, to je madžarskemu političnemu režimu. Demokracija je torej v Sloveniji resno ogrožena. V nemajhni meri je tako zato, ker je tudi naša avtokracija deležna močne podpore katoliške Cerkve. V tej zvezi ni odveč omeniti, da je demokracija po poreklu zasnovana na protestantski etiki, medtem ko je predvsem vodilnim katoličanom bližja etika, po kateri deluje avtokracija. (Slednje slej ko prej ne velja za aktualnega papeža, ki pa očitno nima moči, da bi ravnanja vodilnih struktur njegove Cerkve močneje usmeril v zaščito demokracije).

Ogroženost demokracije, ki se prepričljivo odraža v ravnanjih aktualne vlade, je močno povečala razdvojenost Slovencev; o tem med drugim zgovorno pričajo masovni petkovi protesti na ljubljanskih ulicah, ki se ponavljajo že nekaj mesecev. Večina nas se tudi sicer zaskrbljeno odziva na nekatera ravnanja vlade, s katerimi si le ta krepi podporo. Eno takih je izjemno obsežno in neredko kar težko razumljivo politično kadrovanje, ki bo učinkovitosti upravljanja države močno škodilo. V predvolilnem času, v katerega že vstopamo, pa si bo sedanja oblast podporo volivcev nedvomno kupovala tudi z bogatimi darili, ki bodo dodatno bremenila že sedaj preobsežno zadolženost države. Skratka, ko gre za krepitev avtoritarne oblasti, je dovoljeno domala vse.

Vsaj dve tretjini Slovencev pa avtokraciji nasprotuje in si še naprej želi demokratičnega upravljanja države, ki pa naj bi bilo v prihodnje bolj pošteno in učinkovito. Če naj prevlada ta usmeritev, se moramo demokratično misleči Slovenci ustrezno organizirati in delovati s ciljem, da bomo zavarovali demokracijo pred ta čas grozečo avtoritarnostjo in jo v naslednjem koraku tudi tako prenovili, da bo lahko boljše zadovoljevala pričakovanja večine prebivalstva. In kako naj bi prenavo izvedli? Nedaleč stran od nas je manjša država z imenom Švica, ki je gospodarsko izjemno učinkovita in kljub svoji pestri nacionalni in religiozni sestavi ne pozna notranjih razprtij prebivalstva. Za ta njen uspeh se ponuja dovolj prepričljivo pojasnilo: Švica uporablja model demokracije, ki se pomembno razlikuje od našega in je v vseh pogledih izjemno učinkovit. Primeren odgovor na pravkar navedeno vprašanje torej ni težko ponuditi: preoblikujmo našo demokratično ureditev (volitve, sestava vlade, neposreden vpliv volivcev na ravnanja politike, politično kadrovanje) po zgledu Švice. Če bomo tako ravnali, tudi z razdvojenostjo ne bo več težav.